

Maciej Smętkowski, Adam Płoszaj

Instrumenty rozwoju zrównoważonego

Projekt:

**„Metody i techniki oceny wpływu
polityki spójności na rozwój trwały”**

realizowany w latach 2005-2006

Warszawa, 22 marca 2007 r.

Partnerzy i uczestnicy badań

GHK
Londyn, UK

Policy Studies Institute
Londyn, UK

Institute for European Environmental Policy
Bruksela, BE

Departamento de Fundamentos de Economica
Facultad de Economicas, Universidad de Alcala de Henares
Madryt, ES

Universite de Versailles Saint-Quentin-en-Yvelines
Versaille, FR

Department of Social Geography and Regional Development
Faculty of Science, Charles University
Praga, CZ

Institut WAR - Fachgebiet Umwelt - und Raumplanung
Technische Universität Darmstadt
Darmstadt, DE

Department of Cross-border Co-operation
Regionalna Razvojna Agencija Mura
Murska Sobota, SL

Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych
Uniwersytet Warszawski
Warszawa, PL

**Polscy uczestnicy
badań:**

Prof. Grzegorz Gorzelak

Prof. Bohdan Jałowiecki

Dr Maciej Smętkowski

Mgr Elżbieta Kozłowska

Mgr Karol Olejniczak

Mgr Adam Płoszaj

**oraz studenci
EUROREG
roczników**

2004/2005 i 2005/2006

Plan prezentacji

1. **Rozwój trwały** (kapitały i sprzeczności rozwojowe)
2. **Model 4 kapitałów** (strategia rozwoju regionu)
3. **Trendy i progi krytyczne** (regionalny program operacyjny)
4. **Rekomendacje ESDP** (plan zagospodarowania przestrzennego)
5. **Macierz rozważań** (lokalna sprzeczność rozwojowa)

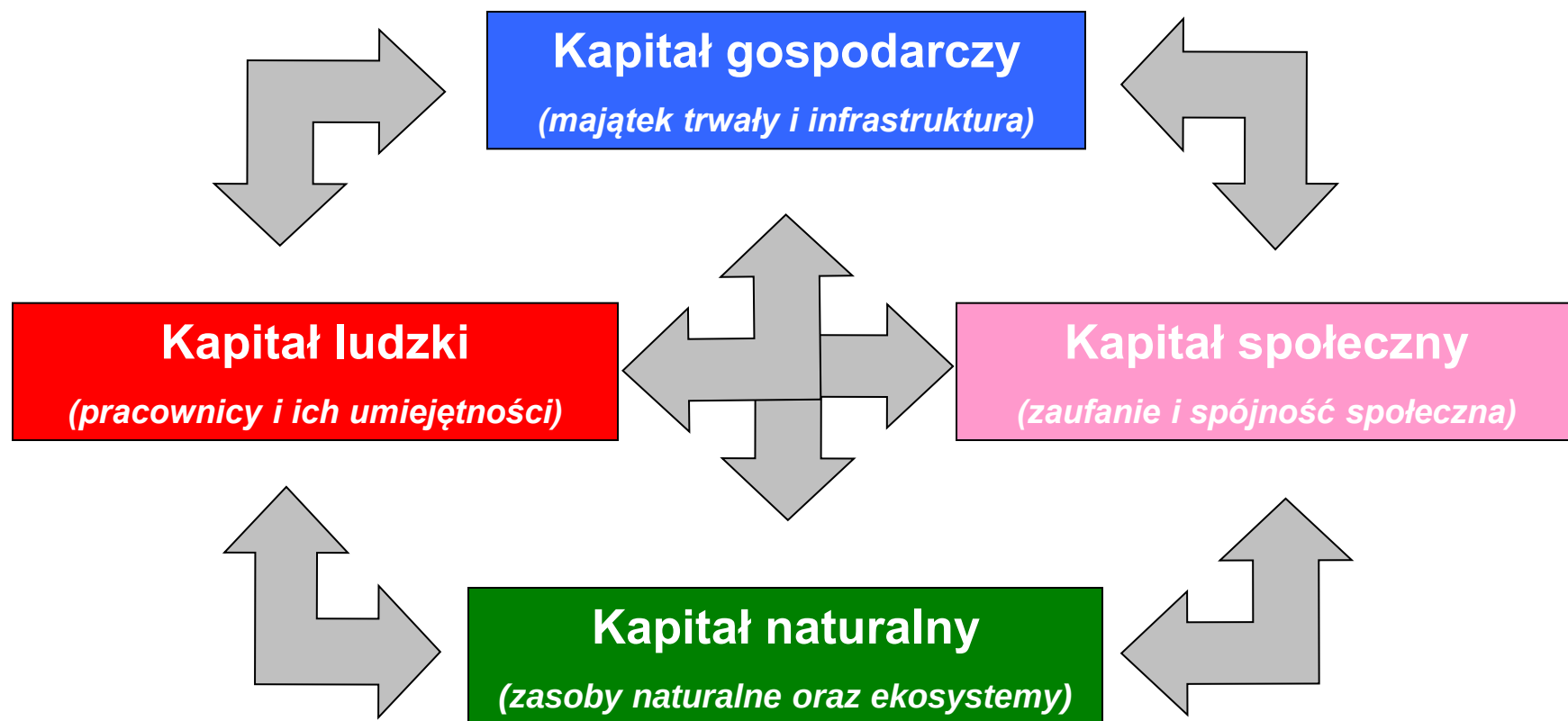
WNIOSKI

Rozwój trwały

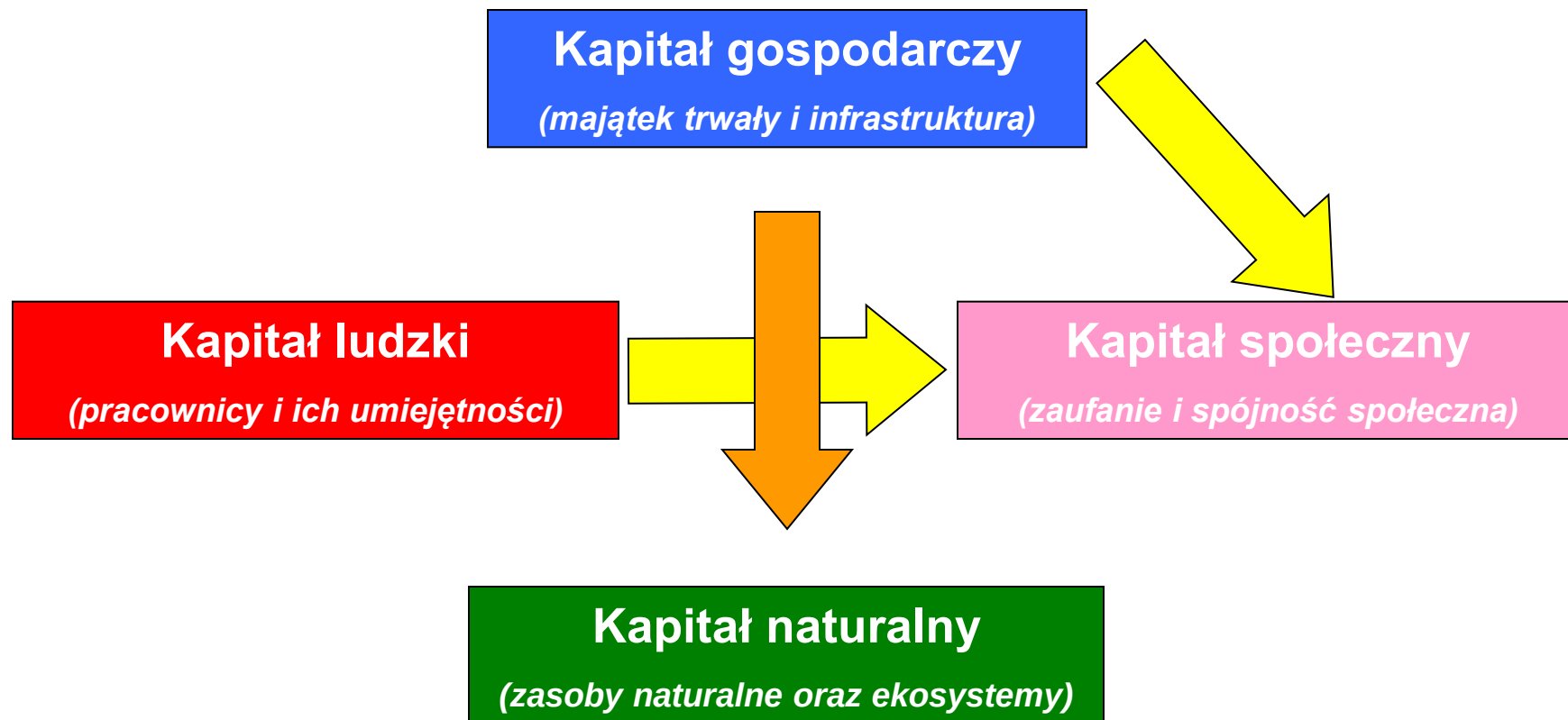
Rozwój trwały: „to taki, który spełnia oczekiwania obecnego pokolenia nie narażając przyszłych pokoleń na trudności przy realizacji własnych potrzeb”. Oznacza to trwałość i odtwarzalność posiadanych zasobów, ale także możliwość zarządzania rozwojem gospodarki przez społeczeństwo.

wg Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju ONZ

Model 4 kapitałów

Potencjalne konflikty

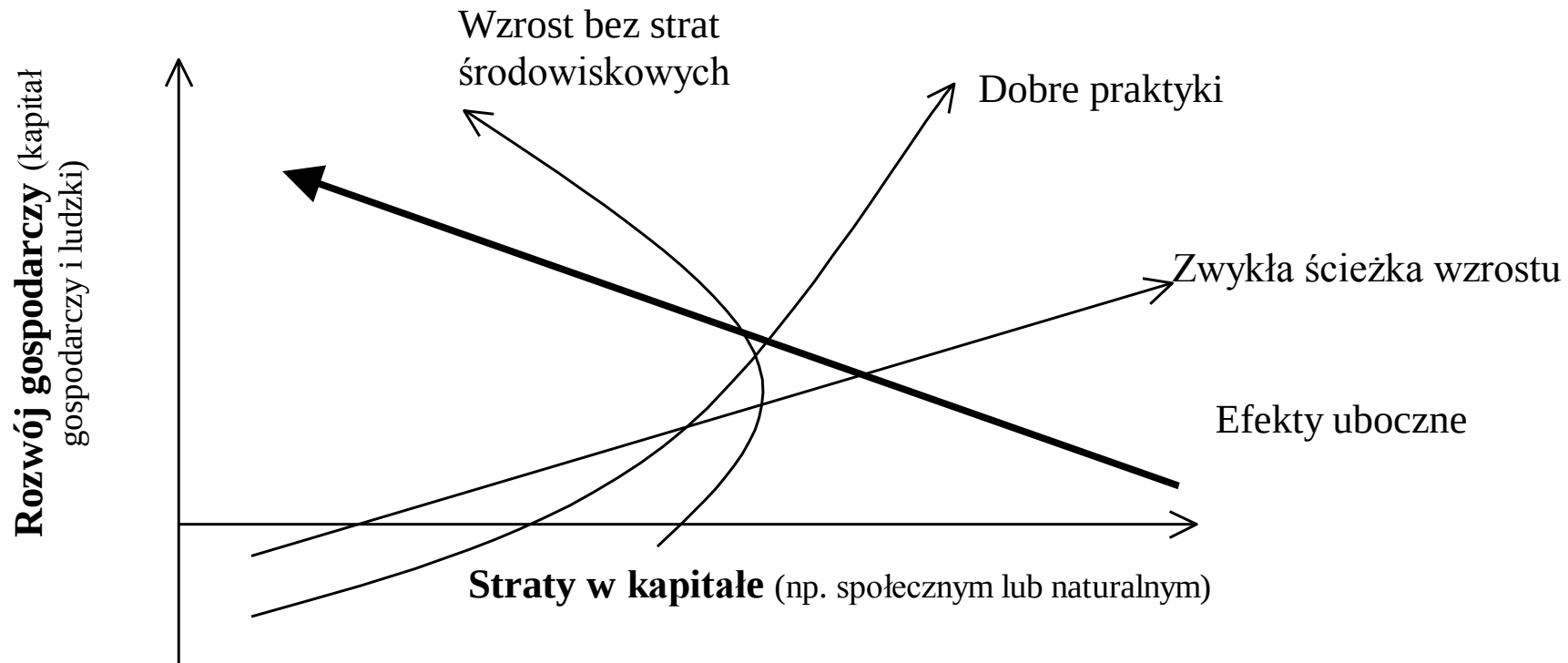

Zastępowalność kapitałów

Trwałość może być (Serageldin, Steer, 1994):

- a) słaba** (pełna zastępowalność)
- b) rozsądna** (zastępowalność uwzględniająca progi krytyczne)
- c) silna** (brak zastępowalności)
- d) absurdalnie silna** (nieużywanie zasobów nieodnawialnych)

Potencjalne ścieżki rozwoju

Materiał badawczy

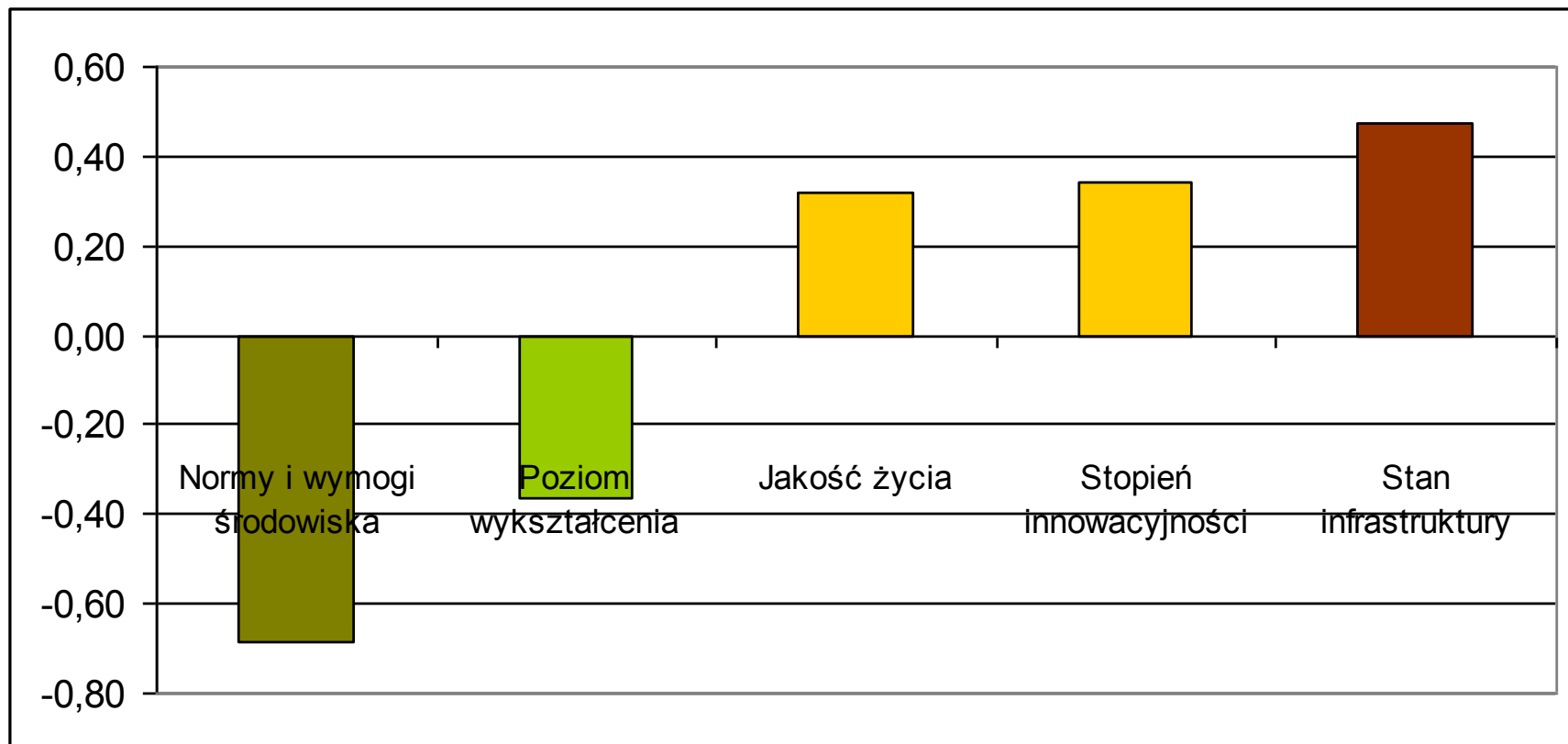
- ❖ analizy danych statystycznych
- ❖ badania przedsiębiorstw w pięciu gminach woj. lubuskiego (110 firm)
(Gorzów Wielkopolski, Słubice, Sulęcín, Torzym, Zielona Góra)
- ❖ badania przedstawicieli gmin woj. lubuskiego
(30 gmin z 83 gmin ogółem)
- ❖ badania mieszkańców woj. lubuskiego
(CBOS – losowa próba 277 mieszkańców)
- ❖ badania mieszkańców gminy Sława
(celowa próba 224 osoby)
- ❖ warsztaty z przedstawicielami władz, instytucji i organizacji regionalnych

Stan kapitałów w woj. lubuskim

Stan zasobów kapitału		Bardzo zły	Zły	Średni	Dobry	Bardzo dobry
Gospodarczy						
Ludzki						
Społeczny						
Naturalny						
	UE					
	PL					

Bariery rozwojowe

Bariery rozwoju regionu według przedstawicieli firm

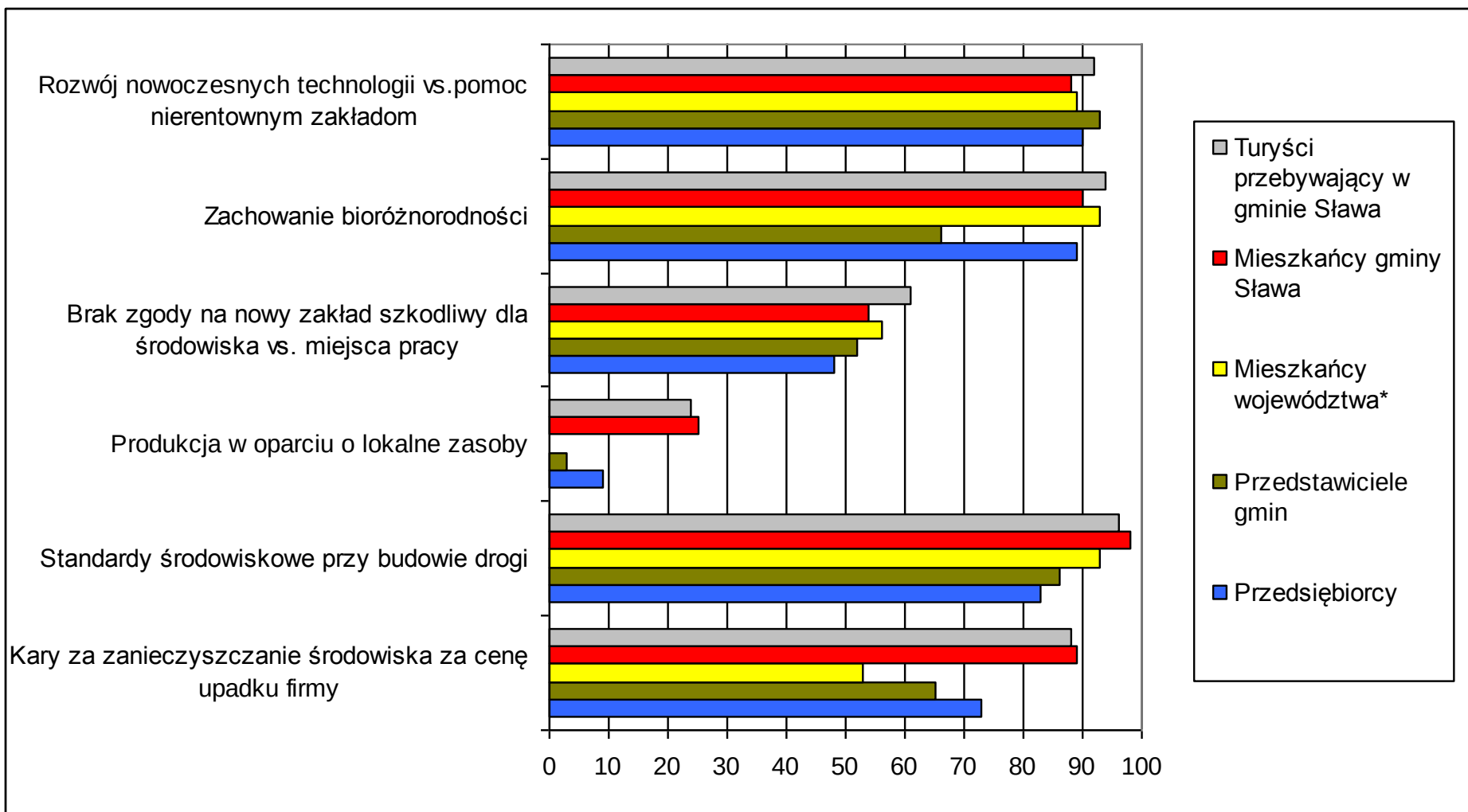

Alternatywy rozwojowe

1. Rząd staje przed wyborem, albo:
 - A. zwolnić wielkie i ważne dla gospodarki zakłady przemysłowe z opłat za zanieczyszczanie środowiska;
 - B. nałożyć wysokie opłaty za zanieczyszczanie środowiska nawet za cenę doprowadzenia do upadku dużych zakładów trujących środowisko
2. Inwestor budujący drogę staje przed następującym wyborem, czy:
 - A. Wybudować drogę szybciej i mniejszym kosztem, nie licząc się z ochroną środowiska;
 - B. Wybudować drogę wolniej i większym kosztem, ochraniając lepiej środowisko
3. Przedsiębiorcy, który produkuje meble, zabrakło drewna z okolicznych lasów; czy powinien:
 - A. Sprowadzić surowiec spoza regionu;
 - B. Zmienić rodzaj działalności
4. Inwestor planuje wybudować duży zakład, który może negatywnie wpływać na środowisko naturalne, ale dać pracę wielu mieszkańcom. Czy władze powinny na to pozwolić ?
 - A. Tak, gdyż w przyszłości możliwe stanie się zastosowanie nowych technologii chroniących środowisko i przywrócenie jego wcześniejszego stanu;
 - B. Nie, nie można zgadzać się na pogarszanie stanu środowiska
5. Rząd planując przebieg autostrady staje przed wyborem, czy:
 - A. Wybudować najkrótszą drogę szybko i małym kosztem niszcząc siedlisko ginącego gatunku ptaków;
 - B. Wybudować dłuższą drogę wolniej i większym kosztem, szeroko omijając siedlisko ginącego gatunku ptaków
6. Rząd staje przed następującym wyborem, czy:
 - A. Przeciwdziałać upadkowi nierentownych przedsiębiorstw;
 - B. Wspomagać rozwój firm wprowadzających nowe technologie

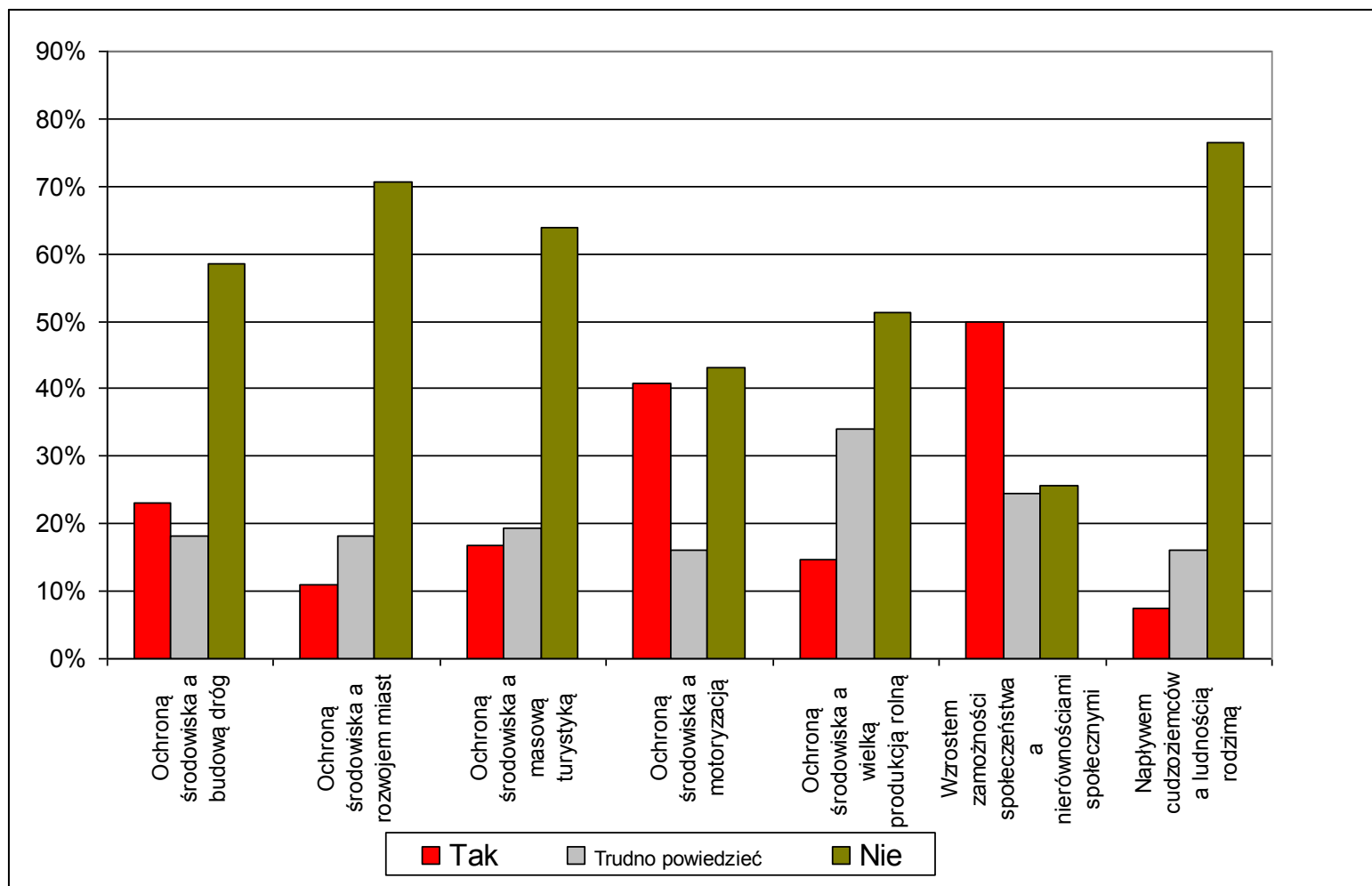
Zasady rozwoju trwałego

Zanieczyszczający płaci ! Wymogi środowiskowe przy inwestycjach !

Sprzeczności rozwojowe

Sprzeczności między różnymi celami [w % przedsiębiorstw]

Ocena celów strategicznych w kontekście modelu

Cele	Kapitał naturalny	Kapitał ludzki	Kapitał społeczny	Kapitał naturalny
I. Cel ogólny				
1. cel operacyjny				
2. cel operacyjny				
.....				
n. cel operacyjny				
.....				
N. Cel ogólny				

Wpływ	Symbol	Barwa
Negatywny	-	-
Brak	.	.
Pozytywny	+	+
Bardzo pozytywny	++	++
Trudno powiedzieć	?	?

Ocena celów strategicznych (1)

Cel		Cel operacyjny			Kapitał gospodarczy			Kapitał ludzki			Kapitał społeczny			Kapitał naturalny		
		Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie
Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu.																
	Zapewnienie sprawnego systemu komunikacyjnego	++	.	-	+	.		.	.		.	.		.	.	
	Wykorzystanie warunków do rozwoju transportu lotniczego	++	.		.	.		.	.		.	.		.	.	
	Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury technicznej, komunalnej i społecznej	++	+		++	+		+	.		++	++				
	Wszechstronna współpraca transgraniczna i międzyregionalna	++	+		+	+		+	+		+	+		+	+	
	Osiągnięcie wysokiej umiejętności korzystania ze środków Unii Europejskiej	+	+		++	++		.	.		.	.		.	.	
Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa i zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki i gospodarki																
	Podniesienie poziomu wykształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym	++	+		++	++		++	+		.	.		.	.	
	Dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku pracy i uwarunkowań wynikających z procesu	++	.	-	++	+		+	.		.	.		.	.	
	Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży	.	.		++	.	-	++	.	-	.	.		.	.	
	Wzmocnienie i ustabilizowanie kadry naukowej oraz rozwój bazy naukowo-badawczej uczelni	++	+		+	+		+	+		.	.		.	.	
	Utworzenie Uniwersytetu Lubuskiego i wzmocnienie sieci szkół wyższych	+	+		++	++		+	+		.	.		.	.	

Ocena celów strategicznych (2)

Cel	Cel operacyjny	Kapitał gospodarczy			Kapitał ludzki			Kapitał społeczny			Kapitał naturalny		
		Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie	Potencjalny	Rzeczywisty	Ostrzeżenie
Rozwój przedsiębiorczości													
	Aktywna promocja gospodarcza i pozyskiwanie inwestorów	++	+	-	+	.		+	.		.	.	
	Stworzenie regionalnego systemu wsparcia innowacji i transferu technologii	++	.	-	++	.	-	+	.		.	.	
	Rozwój instytucjonalnego i kapitałowego otoczenia biznesu	++	++		++	+		++	+		.	.	
	Pozarolniczy rozwój terenów wiejskich	+	.	-	+	.	-	+	.		+	.	
	Restrukturyzacja i reorientacja towarowych gospodarstw rolnych i zakładów przetwórstwa	+	+		+	.		.	.		+	.	-
Efektywne wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego													
	Rozwijanie świadomości proekologicznej	.	.		+	+		+	+		++	+	
	Wykorzystanie walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki	+	.		.	.		+	.		+	.	
	Skuteczna promocja walorów turystycznych i system informacji turystycznej	+	+		.	.		.	.		+	.	
	Rozwój usług kulturalnych, zdrowotnych i sportowych dla mieszkańców regionu i gości	+	+		+	+		+	.		.	.	

Kierunek rozwoju regionu

Kapitał	Gospodarczy	Ludzki	Społeczny	Naturalny
Cel 1				
Cel 2				
Cel 3				
Cel 4				
Ogółem	10	9	7	4

Wpływ*:

	silny (3 pt)
	średni (2 pt)
	słaby (1 pt)
	brak wpływu (0 pt)

*przy założeniu, że
każdy cel ma tę samą
wagę

Sprzeczność rozwojowe (trade-offs)

Kapitał	Gospodarczy	Ludzki	Społeczny	Naturalny
Wielkoobszarowe rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy a jakość środowiska				
Rozwój „szarej strefy” a jakość kapitału społecznego				
Wzrost aspiracji edukacyjnych a nierówny dostęp do edukacji				

Tabela przystawalności RPO i Strategii

	Priorytety Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego	P1: Rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność regionu						P2: Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego			P3: Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego					P4: Rozwój lokalny i współpraca terytorialna						P5: Pomoc techniczna					
Cele strategiczne Aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego	Działania LPRO Cele operacyjne Strategii																										
		1.1 Poprawa stanu regionalnej infrastruktury transportowej	1.2 Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej	1.2.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej	1.2.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia	1.3 Rozwój i modernizacja infrastruktury kulturowej, turystycznej i sportowej	1.4 Tworzenie obszarów aktywności gospodarczej	1.5 Rozwój społeczeństwa informacyjnego	2.1.1 Regionalna infrastruktura ochrony środowiska przyrodniczego	2.1.2 Lokalna infrastruktura ochrony środowiska przyrodniczego	2.2 Poprawa jakości powietrza, efektywności energetycznej oraz rozwój i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii	2.3 Zarządzanie ochroną środowiska przyrodniczego	3.1 Mikroprzedsiębiorstwa	3.2 Poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje	3.3 Poprawa konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez doradztwo	3.4 Promowanie transferu badań, nowoczesnych technologii i innowacji ze świata nauki do przedsiębiorstw	3.5 Rozwój regionalnych i lokalnych instytucji biznesu	4.1 Rozwój i modernizacja lokalnej infrastruktury drogowej	4.2 Rozwój i modernizacja lokalnej infrastruktury edukacyjnej	4.3 Rozwój i modernizacja lokalnej infrastruktury ochrony zdrowia	4.4 Rozwój i modernizacja lokalnej infrastruktury kulturowej, turystycznej i sportowej	4.5 Rozwój zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich	4.6 Orientacja na współpracę między regionami	5.1 Wsparcie procesu wdrażania LPRO – zasoby ludzkie	5.2 Wsparcie procesu wdrażania LPRO – wydajki materialne i na prace	5.3 Działania informacyjne i promocyjne	
P1: Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu	1.1. Modernizacja infrastruktury transportowej oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionu																										
	1.2. Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury technicznej i komunalnej poprawiającej warunki życia oraz podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów aktywności gospodarczej																										
	1.3. Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury społecznej - w szczególności w sferach edukacji, opieki zdrowotnej, kultury i pomocy społecznej																										
	1.4. Usprawnianie systemu transportu publicznego z wykorzystaniem partnerstwa publiczno-prywatnego																										
	1.5. Wspomaganie procesów rewitalizacji miast i obszarów wiejskich																										
	1.6. Podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich																										
	1.7. Uzyskanie trwałych efektów płynących ze współpracy transgranicznej i międzyregionalnej																										
	1.8. Wsparcie działań na rzecz zwiększenia tożsamości regionalnej																										
P2: Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki oraz informatyzacja społeczeństwa	2.1. Podniesienie jakości kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym																										
	2.2. Wzmocnienie i ustabilizowanie kadry naukowej oraz rozwój bazy naukowo-badawczej lubuskich uczelni oraz stymulowanie ich współpracy																										
	2.3. Dostosowanie kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy i standardów UE																										
	2.4. Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży																										
	2.5. Wsparcie działań na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego																										
	2.6. Ograniczenie zakresu i skutków wykluczenia społecznego osób i rodzin, ich integracja ze społeczeństwem oraz wyrównanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży																										
P3: Rozwój przedsiębiorczości oraz działania mające na celu podniesienie poziomu	3.1. Usprawnienie mechanizmów transferu innowacji i technologii oraz wzrost efektywności współpracy strefy gospodarki i instytucji naukowych																										
	3.2. Rozwój instytucjonalnego i kapitałowego otoczenia biznesu																										
P4: Efektywne, prorozwojowe wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego	4.1. Wykorzystanie walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki																										
	4.2. Promocja walorów turystycznych i stworzenie systemu informacji turystycznej																										
	4.3. Podejmowanie przedsięwzięć kulturalnych tworzących atrakcyjny wizerunek województwa																										
LEGENDA:			Działanie w znacznej mierze odpowiada celowi operacyjnemu							Działanie częściowo odpowiada celowi operacyjnemu																	

LEGENDA: Działanie w znacznej mierze odpowiada celowi operacyjnemu Działanie częściowo odpowiada celowi operacyjnemu

Trendy i progi krytyczne w ocenie stanu 4 kapitałów

- aktualny stan zjawiska w odniesieniu do progu krytycznego,
- kierunek trendu,
- własny (instytucjonalny) stosunek do obserwowanych zmian,
- prowadzenie działań politycznych zmierzających do utrzymania pozytywnego trendu lub zmiany kierunku negatywnego trendu.

Trendy i progi krytyczne w ocenie stanu 4 kapitałów

Legenda

Jaki jest kierunek trendu - zmian wskaźników?
(*Trend*)

 Pozytywny - oddalamy się od progu krytycznego

 Negatywny - idziemy w stronę progu krytycznego

 Bez zmian, stabilny

 bez znaczenia / nie dotyczy

 Trudno powiedzieć

Jaki jest stan wskaźnika progu krytycznego?
(*Threshold*)

 Nie ma zagrożenia

 Wskaźnik blisko progu krytycznego

 Wskaźnik przekroczył próg krytyczny

 bez znaczenia / nie dotyczy

 Trudno powiedzieć

Jaki jest Państwa stosunek do danej kwestii?

 Pozytywny

 Neutralny

 Negatywny - przeszkadza

Czy dana kwestia jest adresowana w działaniach regionalnych?

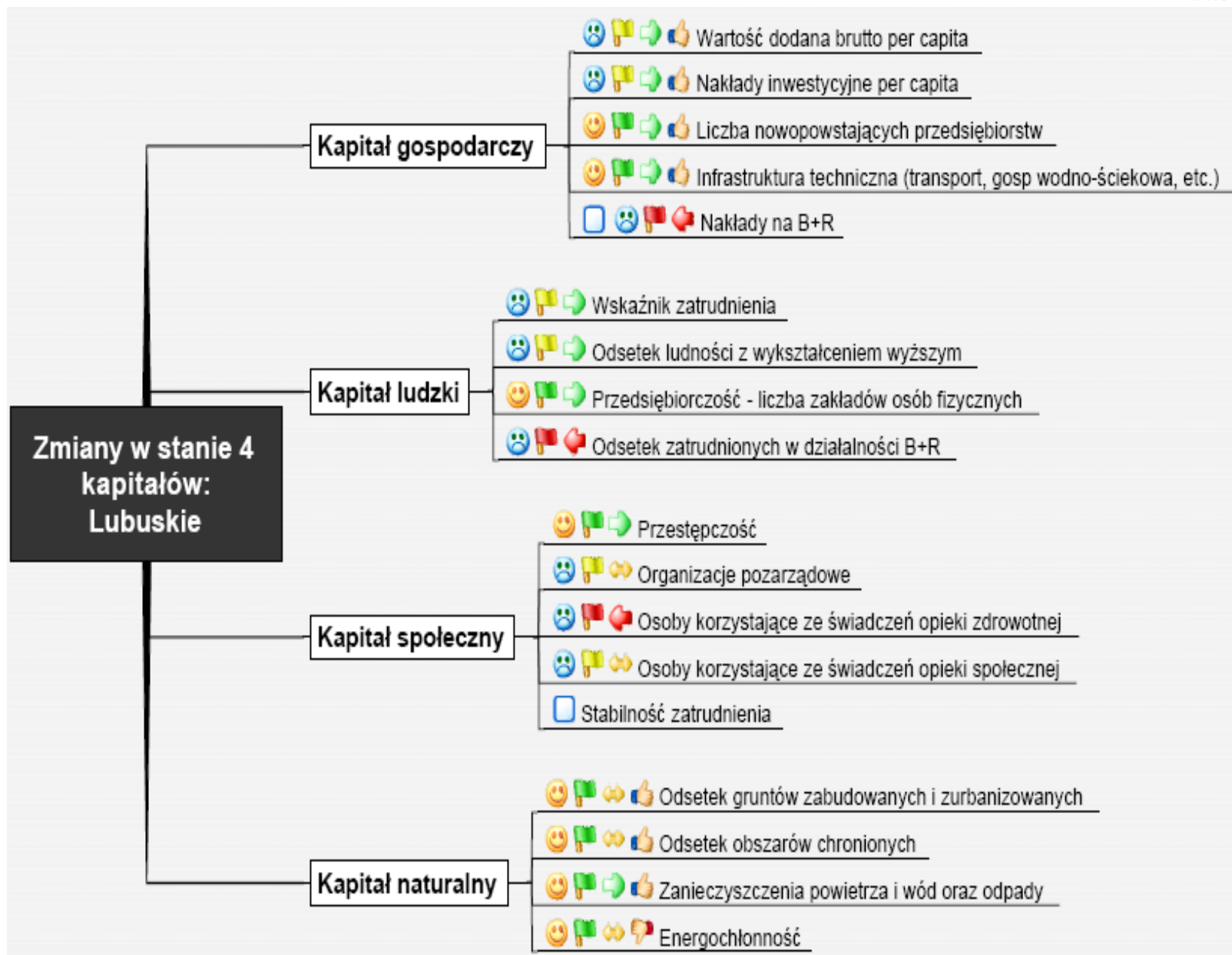
 TAK

 NIE

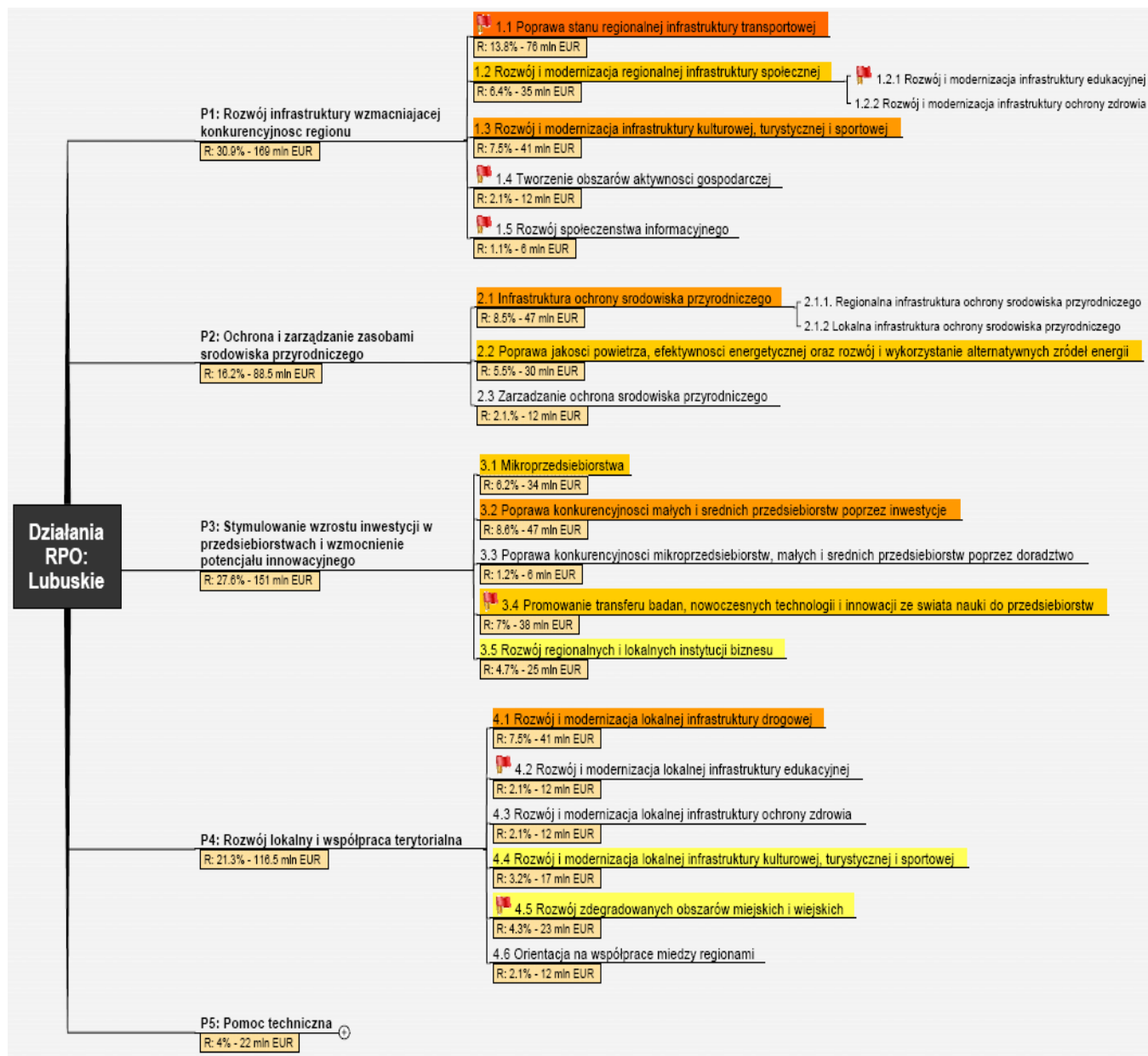
Czy działania są podejmowane na właściwym poziomie?

 Trudno powiedzieć

Ocena stanu 4 kapitałów

Środki finansowe RPO a zidentyfikowane wyzwania (1)

Środki finansowe RPO a zidentyfikowane wyzwania (2)

1.1 Poprawa stanu regionalnej infrastruktury transportowej

R: 13.8% - 76 mln EUR

1.2 Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej

R: 6.4% - 35 mln EUR

 1.2.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej

1.2.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia

1.3 Rozwój i modernizacja infrastruktury kulturowej, turystycznej i sportowej

R: 7.5% - 41 mln EUR

1.4 Tworzenie obszarów aktywności gospodarczej

R: 2.1% - 12 mln EUR

1.5 Rozwój społeczeństwa informacyjnego

R: 1.1% - 6 mln EUR

- **Testowana metoda sprawdziła się jako narzędzie weryfikacji *a priori* programów operacyjnych regionu pod kątem:**
 - spójności zewnętrznej (ang. external coherence) – przystawania do innych kluczowych dokumentów strategicznych, całościowej wizji rozwoju regionalnego,
 - spójności wewnętrznej (ang. internal coherence) – współgrania ze sobą celów i działań w ramach badanego dokumentu,
 - trafności (ang. relevance) – tego na ile cele programu odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom, i czy adresują główne siły i słabości danego układu,

Plan zagospodarowania przestrzennego a sprzeczności rozwojowe

Słabe strony:

- zanieczyszczone wody powierzchniowe,
- firmy negatywnie oddziałujące na środowisko w tym farmy zwierzęce i zakłady przetwórstwa rolnego

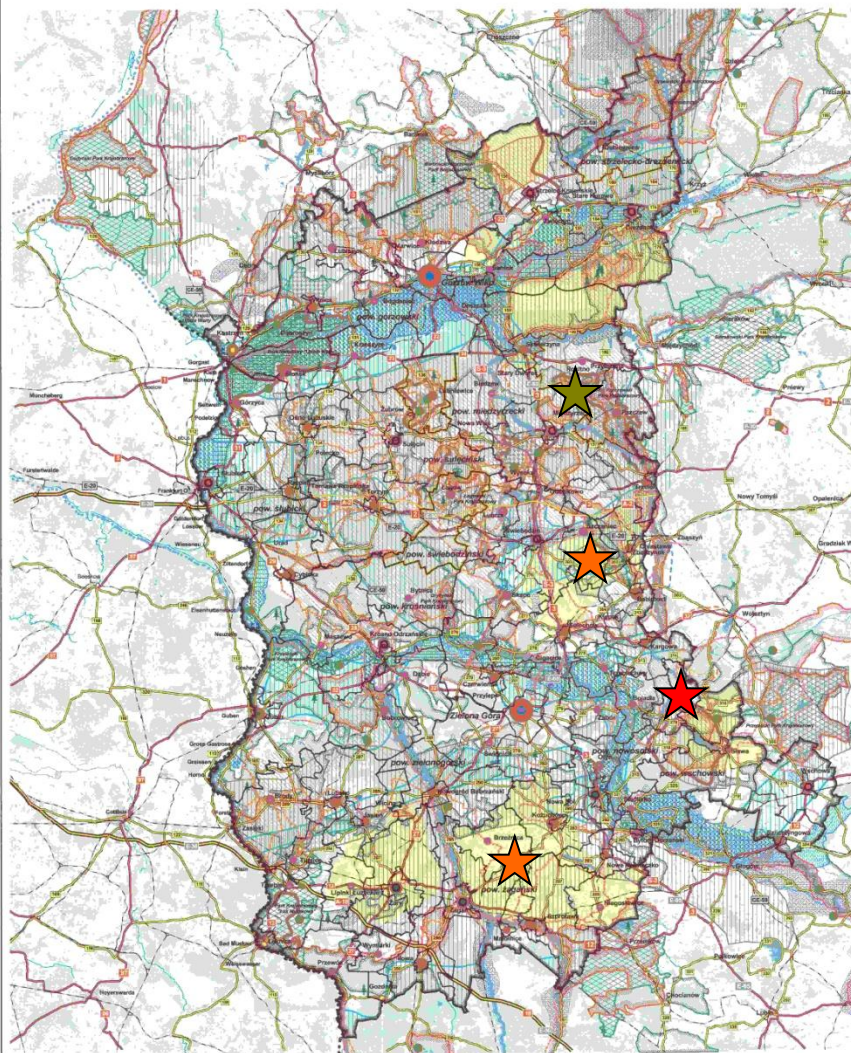
Silne strony:

- dobrze zorganizowany i nowoczesny przemysł przetwórstwa mięsnego - 130 firm w tym 5 dużych zatrudniających 1500 osób

Sprzeczności rozwojowe:

Brak identyfikacji sprzeczności między rolnictwem i przemysłem rolno-spożywczym a środowiskiem i turystyką – brak map lub brak stwierdzeń o zależnościach.

System przyrodniczy traktowany jako zasób do rozwoju bazy rekreacyjnej i kompleksów turystycznych.

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

GRANICZKA PAŃSTWA
GRANICZKA WOJEWÓDZTWA
GRANICZKA POWIATU
GRANICZKA GMINY

TERENY INNE

TERENY WŁASNOŚCI PAŃSTWA (WŁASNOŚĆ PAŃSTWA)
TERENY WŁASNOŚCI GOSPODARSTWA (WŁASNOŚĆ GOSPODARSTWA)
TERENY WŁASNOŚCI PRACOWNIKÓW (WŁASNOŚĆ PRACOWNIKÓW)

SYSTEM OŚWIATY - ŚRODOWISKO ADMINISTRACYJNE

ŚRODOWISKO ADMINISTRACYJNE (WŁASNOŚĆ PAŃSTWA)
ŚRODOWISKO ADMINISTRACYJNE (WŁASNOŚĆ GOSPODARSTWA)
ŚRODOWISKO ADMINISTRACYJNE (WŁASNOŚĆ PRACOWNIKÓW)
ŚRODOWISKO ADMINISTRACYJNE (WŁASNOŚĆ PRACOWNIKÓW)
ŚRODOWISKO ADMINISTRACYJNE (WŁASNOŚĆ PRACOWNIKÓW)

SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY

SYSTEM OGRANICZEN OŚWIATY
OGRANICZEN OŚWIATY
OGRANICZEN OŚWIATY
OGRANICZEN OŚWIATY
OGRANICZEN OŚWIATY

SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY

SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY
SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY
SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY
SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY
SYSTEM PRZYRODNICZY I KULTUROWY

SYSTEM KRAJOWY

SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY

SYSTEM KRAJOWY

SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY
SYSTEM KRAJOWY

- ❖ SŁAWA – konflikt
- ❖ Zbąszynek, Babimost, Kargowa – zagrożenie
- ❖ Szprotawa, Małomice, Niegostawice – zagrożenie
- ❖ Pszczew – brak konfliktu, brak zagrożenia ?

Plan zagospodarowania przestrzennego - wnioski

WNIOSKI:

- ❖ z jednej strony plan był tworzony na bazie zasady zrównoważonego rozwoju i podnosi konieczność oceny: jakości środowiska naturalnego, identyfikacji konfliktów przestrzennych z nim związanych, jak również środowiskowych progów krytycznych jako podstawy zmian struktury przestrzennej regionu,
- ❖ z drugiej strony te założenia są w dużej mierze nieobecne w warstwie analitycznej planu.

REKOMENDACJE:

- ❖ wykorzystanie rekomendacji zawartych w ESDP, w tym związanych z identyfikacją potencjalnych zagrożeń,
- ❖ konieczność odniesienia regionalnego programu operacyjnego do przestrzeni województwa.

ESDP – Europejska Perspektywa Planowania Przestrzennego

❖ wynika z unijnego celu osiągnięcia zrównoważonego i trwałego rozwoju, w szczególności poprzez wzmocnienie spójności gospodarczej i społecznej. (...) To zaś oznacza w szczególności pogodzenie ekonomicznych i społecznych celów rozwoju przestrzennego z celami ekologicznymi i kulturalnymi, przez co przyczynia się do trwałego i na większą skalę zrównoważonego przestrzennie rozwoju. W związku z tym UE będzie stopniowo, przy poszanowaniu odrębności regionów, rozwijać się od unii gospodarczej w kierunku unii społecznej i środowiskowej.

Cele i opcje działań władz publicznych:

- rozwój policentryczny i nowe relacje między miastami i obszarami wiejskimi,
- równość w dostępie do infrastruktury i wiedzy,
- mądre zarządzanie dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym.

Zagadnienia planowania przestrzennego o znaczeniu europejskim

- duże znaczenie rolnictwa:
 - zmiana roli i funkcji obszarów wiejskich i różne kierunki rozwoju obszarów wiejskich,
 - konsekwencje tych zmian dla użytkowania terenów,
 - zagrożenia dla jakości zasobów wodnych.

ESDP – rolnictwo trendy

Rolnictwo i obszary wiejskie - różne ścieżki rozwoju:

- a) intensyfikacja produkcji rolniczej (logistyka i technologie) – bez uwzględniania kosztów środowiskowych i społecznych (zanieczyszczenie, mniejsza bioróżnorodność, uniformizacja krajobrazu, ale również mniejsze zatrudnienie),
- b) leśnictwo i agroturystyka (konieczne czyste środowisko i atrakcyjny krajobraz),
- c) rolnictwo ekologiczne (bariery popytowe, w Polsce wciąż niska chemizacja rolnictwa).

**– rekomendacje związane z wyróżnioną
sprzecznością rozwojową (1)**

Rekomendacja ESDP	Znaczenie w regionie	Stan aktualny	Tendencja	Polityka regionalna	Plan zagospoda- rowania
Symbole oceny	 duża średnia mała	 dobry zły	 + = -	 tak nie	 tak nie
Dywersyfikacja struktury gospodarczej miast, które są zbyt zależne od jednej branży oraz wspieranie rozwoju miast na obszarach peryferyjnych		 			
Dopasowanie strategii rozwoju do endogennego potencjału obszarów wiejskich w tym rozwój wielofunkcyjny. Wsparcie w zakresie edukacji i szkoleń służących tworzeniu miejsc pracy poza rolnictwem.		 			
Zapewnienie zrównoważonego rolnictwa, zastosowanie środków rolno-środowiskowych oraz dywersyfikacja wykorzystania użytków rolnych.		 			
Wykorzystanie potencjału rozwojowego turystyki kwalifikowanej.					
Szeroka integracja działań proinnowacyjnych takich jak promocja innowacji oraz szkolenia, działania badawczo-rozwojowe w polityce przestrzennej zwłaszcza w odniesieniu do obszarów peryferyjnych lub gęsto zaludnionych.					

**– rekomendacje związane z wyróżnioną
sprzecznością rozwojową (2)**

Rekomendacja ESDP	Ważność w regionie	Stan aktualny	Tendencja	Polityka regionalna	Plan zagospoda- rowania
Symbole oceny	 duża średnia mała	 dobry zły	 + = -	 tak nie	 tak nie
Dalszy rozwój europejskich sieci ekologicznych (NATURA 2000)		 			
Opracowanie zintegrowanych strategii przestrzennych dla obszarów chronionych, wrażliwych ekologicznie, o dużej bioróżnorodności, równoważących ochronę i rozwój na podstawie ocen oddziaływania na środowisko.		 			
Większe wykorzystanie instrumentów ekonomicznych do rozpoznania ekologicznego znaczenia obszarów chronionych wrażliwych środowiskowo.					
Ochrona gleb jako podstawy biocenoz poprzez ograniczenie erozji, zanieczyszczania i nadmiernego wykorzystania przestrzeni otwartych.					
Poprawa bilansu wodnego - szczególnie na obszarach zagrożonych suszą. Rozwój i zastosowanie instrumentów ekonomicznych w tym technik rolniczych oszczędzających wodę oraz irygacje.					
Twórcze odtwarzanie krajobrazów, które ucierpiały na skutek działalności człowieka w tym rekultywacja.		 		 	

Metoda „deliberation matrix”

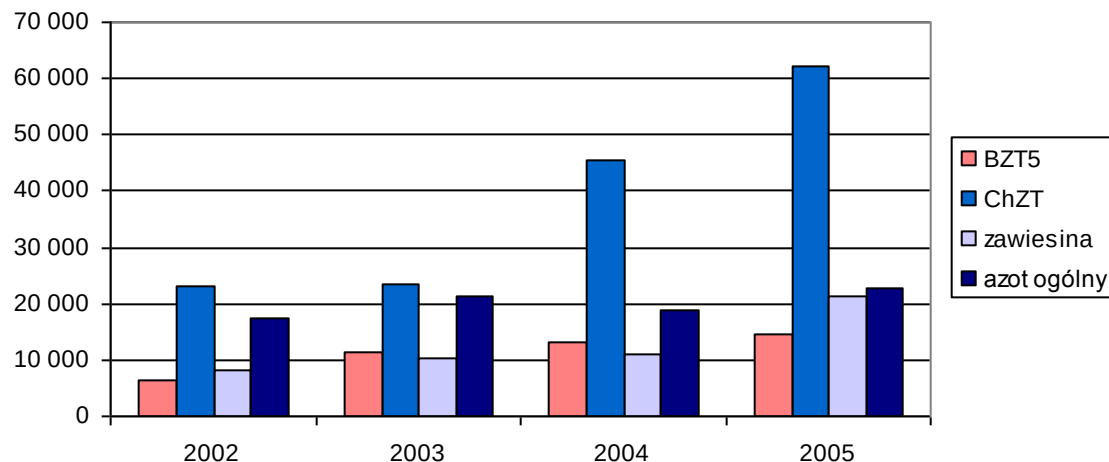
- ❖ prezentuje typ oceny MCA „analiza wielokryterialna” – zamiast tradycyjnej CBA „analiza kosztów i korzyści”
- ❖ wymaga zdefiniowania aktorów rozwoju lokalnego
- ❖ wymaga zdefiniowania scenariuszy rozwoju
- ❖ wymaga określenia wpływu scenariuszy na poszczególne komponenty układu terytorialnego
- ❖ wymaga określenia wskaźników służących ocenie stanu wybranych komponentów

Wersja on-line vs. Badania kwestionariuszowe

- poziom mobilizacji społecznej
- dostęp i umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami

Problem jeziora Sławskiego

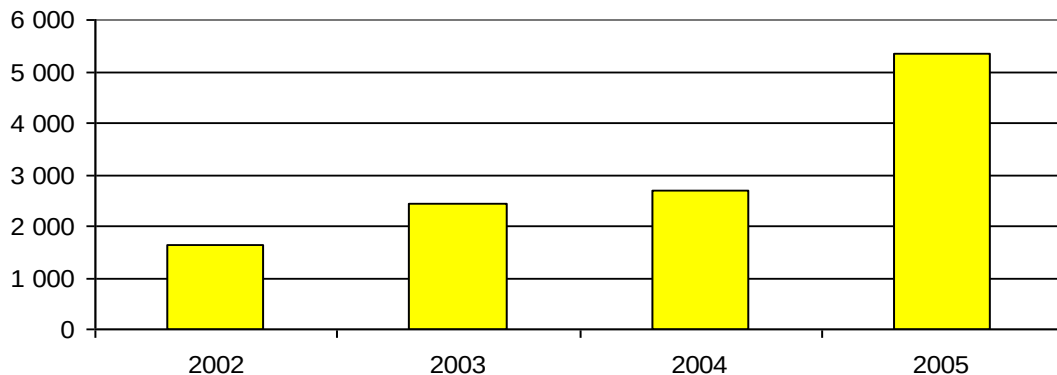
BZT5, ChZT, zawiesina, azot ogólny - kg/rok

Ładunki zanieczyszczeń
w ściekach po oczyszczeniu
sukcesywnie się zwiększają

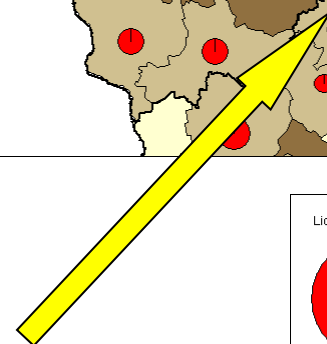
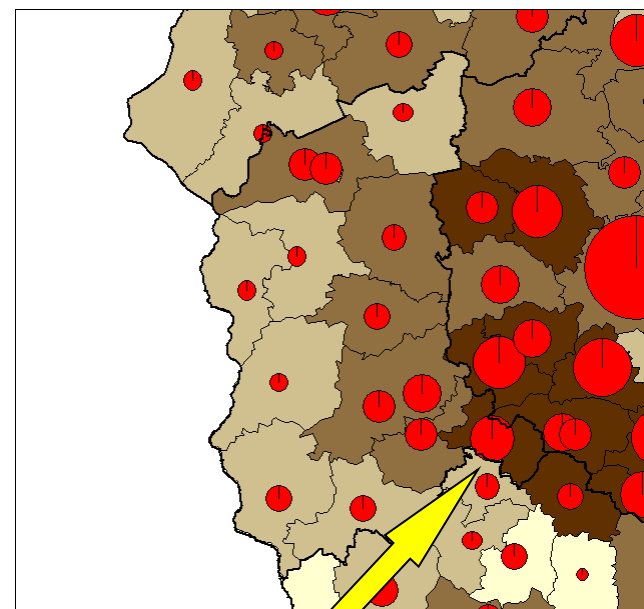
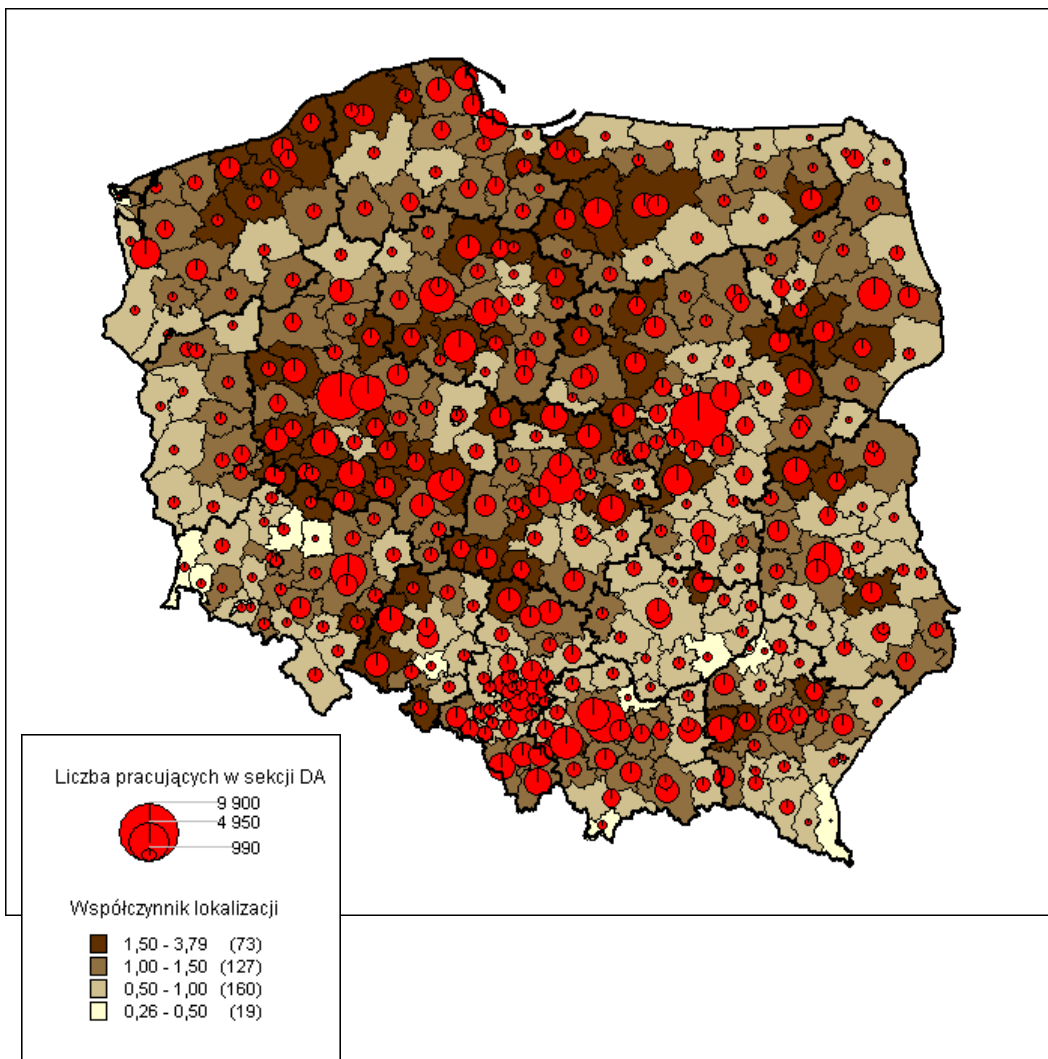

fosfor ogólny - kg/rok

Szczególnie niebezpieczny
jest ponad trzykrotny wzrost
Ilości fosforu ogólnego
w oczyszczonych ściekach
(który jest głównym czynnikiem
zanieczyszczającym wody
jeziora)

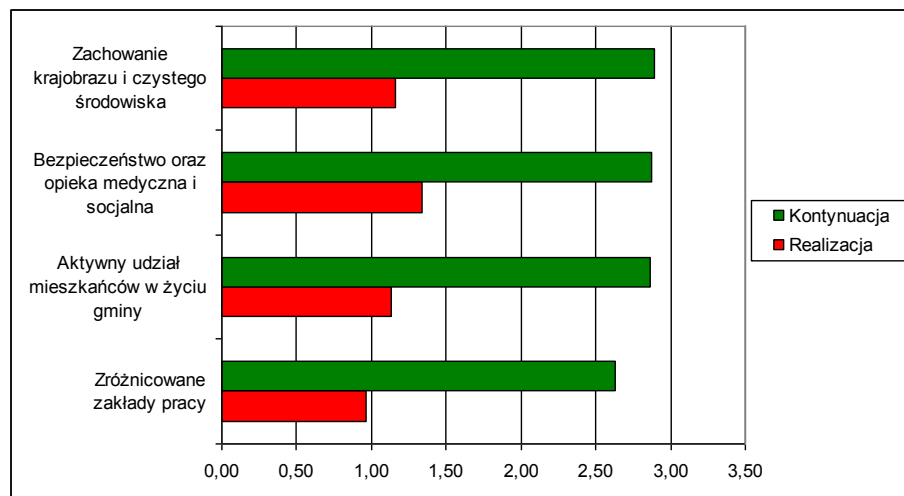
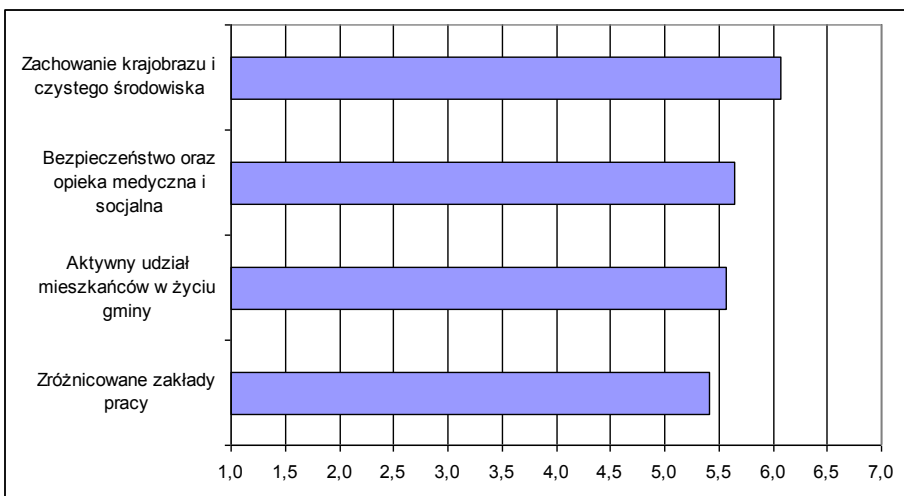
Przemysł rolno-spożywczy – rozmieszczenie

Powiat wschowski –
najwyższy w kraju
współczynnik
lokalizacji (3,79)

Cele strategiczne - ocena

Znajomość strategii gminy: 21% (po wyłączeniu turystów 26%)

**Zgodność z potrzebami
gminy**

**Ocena realizacji i
potrzeba kontynuacji**

Krytyka realizacji celów:

- dywersyfikacja działalności (32%)
- czyste środowisko (27%)
- udział mieszkańców (24%)

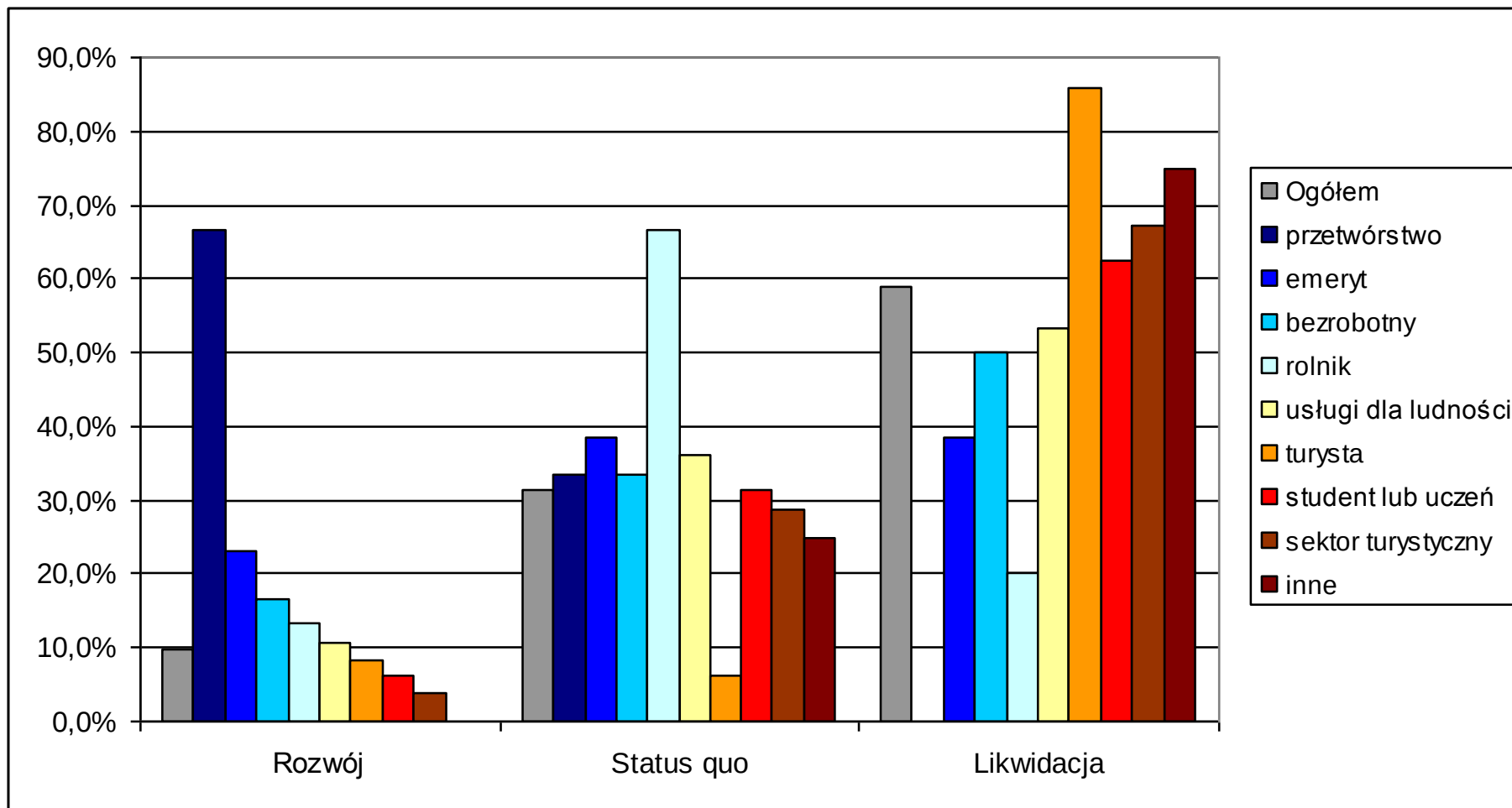
Scenariusze rozwoju

Opcja 1: Dalszy rozwój zakładów przetwórstwa mięsnego i wielkoprzemysłowej hodowli tuczników

Opcja 2: Utrzymanie stanu istniejącego – kontynuacja prowadzonych działań

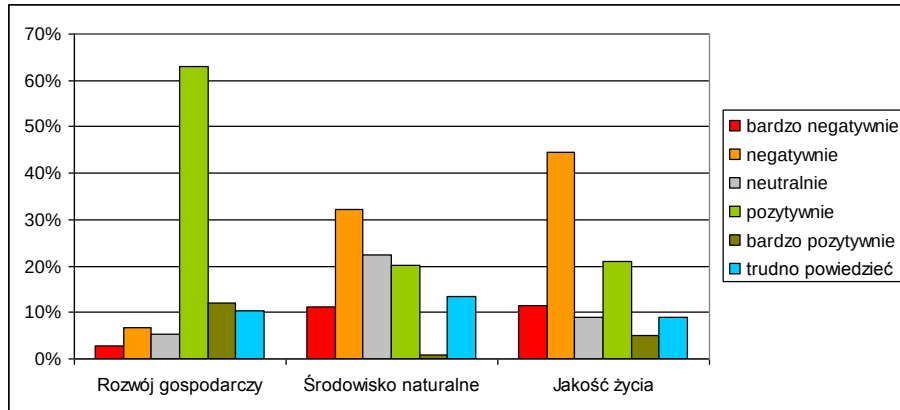
Opcja 3: Zamknięcie najbardziej szkodliwych zakładów i poprawa standardów środowiskowych w pozostałych

Wybór scenariusza rozwoju

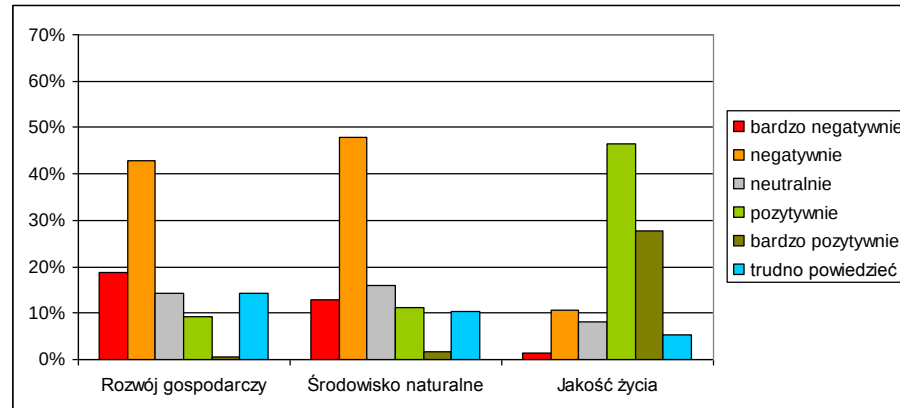

Przetwórstwo: prorozwojowe; Rolnicy: zachowawczy; Sektor turystyczny: ograniczanie

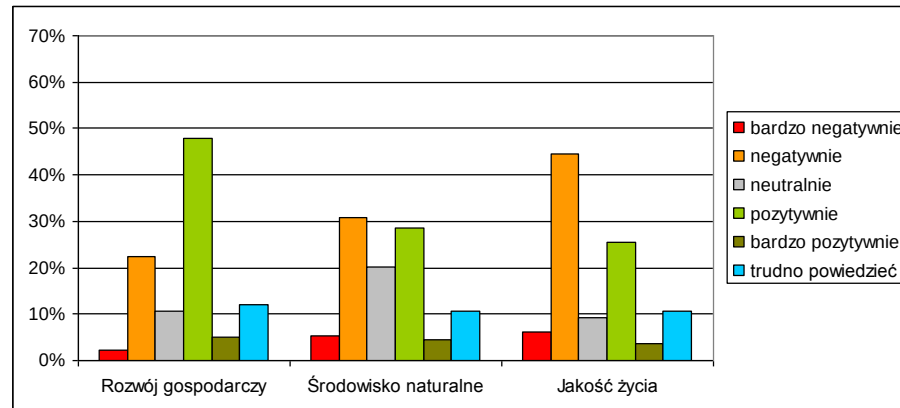
Ocena scenariuszy dla różnych aspektów rozwoju

Opcja 1: Dalszy rozwój zakładów przetwórstwa mięsnego i wielkoprzemysłowej hodowli tuczników

Opcja 2: Utrzymanie stanu istniejącego – kontynuacja prowadzonych działań

Opcja 3: Zamknięcie najbardziej szkodliwych zakładów i poprawa standardów środowiskowych w pozostałych

Ocena scenariuszy dla różnych aspektów rozwoju (2)

Grupa aktorów	Scenariusz 1 - rozwój			Scenariusz 2 - status quo			Scenariusz 3 - likwidacja		
	Rozwój gospodarczy	Jakość środowiska	Jakość życia	Rozwój gospodarczy	Jakość środowiska	Jakość życia	Rozwój gospodarczy	Jakość środowiska	Jakość życia
Rolnik	4,04	2,50	3,88	3,21	2,85	3,19	2,00	3,85	2,33
Sektor turystyczny	3,84	1,73	3,27	2,70	2,22	2,79	2,74	4,21	2,96
Sektor przetwórstwa	4,00	2,00	3,50	3,50	2,00	2,67	1,67	4,00	1,00
Sektor usług	3,85	2,62	3,07	2,26	2,35	3,33	2,67	3,24	2,40
Turyści	3,67	1,98	3,41	2,51	2,20	2,72	2,76	4,24	3,14
Bezrobotni	4,17	3,00	2,67	2,33	3,00	3,67	3,17	3,60	2,17
Emeryci i renciści	3,82	2,36	3,36	2,64	2,70	2,67	2,46	3,90	2,55
Uczniowi i studenci	3,57	2,13	3,67	2,69	2,07	3,00	2,67	4,00	2,73
Inni	4,25	2,29	3,00	2,29	1,75	2,43	2,25	3,88	3,00

WNIOSKI – metodyczne

- ❖ zasadne okazało się wyróżnienie grup aktorów, gdyż wizje rozwojowe poszczególnych grup różniły się (choć w niektórych aspektach były dość zbliżone),
- ❖ bardzo ważna okazała się dezagregacja wpływu scenariuszy rozwojowych na poszczególne komponenty układu lokalnego, gdyż umożliwiła ocenę ukrytych preferencji badanych,
- ❖ zastosowanie wskaźników do oceny komponentów należy uznać z jednej strony za zbyt dużą, gdyż znaczna część respondentów poprawnie definiuje komponenty, a z drugiej strony część respondentów nie potrafi ich zdefiniować lub nie do końca je rozumie,
- ❖ analiza wielokryterialna umożliwia pełniejsze zrozumienie zjawiska bez konieczności przeprowadzenia skomplikowanych szacunków odnośnie kosztów środowiskowych, ale z drugiej strony utrudnia jednoznaczne zrozumienie zjawiska i w efekcie komplikuje proces decyzyjny.